

Марко Станковић*

Факултет политичких наука, Универзитет у Београду

Зоран Крстић**

Факултет политичких наука, Универзитет у Београду

ПЕРСПЕКТИВЕ СРПСКО-АЛБАНСКИХ ОДНОСА У СВЕТЛУ ИНИЦИЈАТИВЕ „ОТВОРЕНИ БАЛКАН”

Сажетак

Рад има за циљ да покаже могућности и перспективе унапређења српско-албанских односа кроз оснивање пројекта „Отворени Балкан”. Политике конфронтација омогућиле су креирање међуетничке нетрпељивости и пружиле подршку политичким елитама водећи ова друштва у смеру конфликта и одбијања међусобне сарадње. У ери када Србија и Албанија покушавају да постану део Европске Уније намећу се бројне препреке и недостатак подршке европских земаља на овом путу. Сходно томе ове земље су покренуле регионалне политичке и економске интеграције. „Отворени Балкан” осмишљен је као иницијатива земаља Западног Балкана са циљем напретка ових земаља на европском путу. Део критика овом пројекту огледа се у очекивању помоћи од стране земаља Европске Уније, која је изостала у првобитним процесима европских интеграција. Ова иницијатива представља мини-преседан у европској историји интеграција, и пут је обнове пријатељских српско-албанских односа. „Отворени Балкан” би требало да отвори нови економски простор за сарадњу српској и албанској привреди, помогне превазилажењу међуетничких предрасуда и ствара предуслове за брже усвајање европских вредности.

* Докторанд, marko.stankovic01@yahoo.com

** zoran.krstic@fpn.bg.ac.rs

Кључне речи: српско-албански односи, Отворени Балкан, Европска Унија, сарадња, перспективе, Србија, Албанија.

ИНИЦИЈАТИВА ОТВОРЕНИ БАЛКАН – ОПАСНОСТ ИЛИ ШАНСА ЗА РАЗВОЈ СРПСКО-АЛБАНСКИХ ОДНОСА

Новембра 2019. године Албанија, Србија и Северна Македонија потписале су приступну декларацију о оснивању иницијативе „Отворени Балкан” у Новом Саду, којом је основана иницијатива са првобитним псеудонимом „Мини Шенген”, да би касније назив иницијативе био промењен у „Отворени Балкан”. У овој декларацији наводи се да земље оснивачи препознају значај заједничких евроинтеграција, као и неопходност да једне другима помогну и пруже подршку на европском путу (Privredna komora Srbije [PKS], n.d.) Основни циљеви „Отвореног Балкана” огледају се у креирању јединственог тржишта земаља чланица сличног оном који има Европска Унија. (Arnaudov 2023, 46-58). У наредним годинама од оснивања 2019. потписани су бројни споразуми који су се односили на слободан приступ тржишту рада, заједнички приступ за електронску идентификацију грађана, сарадњу у области ветерине, безбедности хране, признавање академских квалификација, сарадњу у области туризма, културе и других области. (PKS n.d.). Број потписаних споразума и учесталост самита „Отворени Балкан” показује решеност српских и албанских лидера да се српско-албански односи побољшају и да Србија и Албанија напредују на плану спровођења реформи зарад приступања чланству у Европској Унији. Стога, ова иницијатива је најновија шанса за коју су се самостално избориле Србија и Албанија у циљу побољшања својих односа и ефикаснијег усвајања европских вредности. Потписаним споразумима „Отворени Балкан“ не само да је отворио врата капиталу, робама, услугама, идејама и људима, већ је и започета изградња посебне платформе међусобне подршке у безбедносним изазовима (Barišić i dr. 2014, 72-92) и препрекама на путу евроинтеграција. Заједнички циљ економског повезивања посредством јединственог тржишта је економски раст земаља чланица (Miteva-Kacarski i dr. 2022, 40-47).

Ова иницијатива има економски, политички и безбедносни карактер судећи по потписаним споразумима и приступној

декларацији. Неки од разлога за оснивање „Отвореног Балкана” налазе се у спором напретку на путу ка Европској Унији од стране земаља чланица ове иницијативе, и поспешена је изјавама европских званичника (Тапјуг 2014) о одлагању пријема нових чланица у Европску Унију. Поред јачања економских веза, иницијатива „Отворени Балкан” за српско-албанске односе представља институционални простор разрешења историјских конфликта и стварања нове историје пријатељских односа. На основама европских вредности креирана иницијатива „Отворени Балкан“ оригинално је решење Србије и Албаније које на свом европском путу сопственим политичким решењима јачају привреде и превазилазе ранија непријатељства и конфликте. Као економска иницијатива утемељена у европским вредностима „Отворени Балкан” не би требало да се схвати као претња и великодржавни пројекат Србије или Албаније. Председница Владе Републике Србије је у својим изјавама позвала је све земље Западног Балкана да се укључе у иницијативу „Отвореног Балкана” јер би на тај начин БДП у региону био увећан за чак 7%, и изразила очекивање да ће то и учинити кад буду јаснији резултати ове иницијативе у Србији и Албанији (Vlada Republike Srbije 2022).

Из свега наведеног може се закључити да кроз „Отворени Балкан” Србија и Албанија поспешују међусобни економски напредак и зближавају народе који су на овим просторима вековима живели у непријатељству. Стога је ова иницијатива значајна и њени резултати би требало бити посматрани и у покушају смиривања тензија и пацификавања српско-албанског непријатељства. Србија је по речима председника Александра Вучића на самиту у Охриду јуна 2022. године посвећена регионалној сарадњи, те „Отворени Балкан” представља иницијативу људи који сами преузимају одговорност и решавају проблеме грађана, да међу земљама оснивачима нема отворених билатералних питања. На истом самиту председник Албаније Еди Рама (*Edvin Kristaq Rama*) означио је иницијативу као плодносну за све грађане, наводећи пример албанских земљорадника који су дуплирали профит (PKS 2022).

ПРЕПРЕКЕ ОТВОРЕНОМ БАЛКАНУ КАО ПРЕПРЕКЕ УНАПРЕЂЕЊУ СРПСКО-АЛБАНСКИХ ОДНОСА

Недовољна подршка западних земаља уз осуде политичких представника из региона могу представљати препреке по циљеве

„Отвореног Балкана” и нарушити покушај да се земље Западног Балкана интегришу, разреше конфликтних наслеђа и убрзају свој европски пут.

Најоштрије осуде и противљење иницијативи изразио је премијер привремених приштинских институција Аљбин Курти (*Albin Kurti*) (Radio Slobodna Evropa 2022) градећи реторику међусобне нетрпељивости српског и албанског народа на Косову и Метохији и тиме на директан начин утицао на погоршање српско-албанских односа и могућности помирења између Срба и Албанаца. Такође, албански политичари из Северне Македоније попут Зиадина Сеље (*Ziadin Sela*) и Биљала Касамија (*Bilal Kasami*) подржали су изјаве Аљбина Куртија и тако се сврстали на страну противника иницијативе „Отвореног Балкана” која је по њиховим речима поделила Албанце.

Ова конфронтација „Отвореном Балкану” подсећа на све оне које су се догађале у прошлости између Срба и Албанаца. Неки од примера ових конотација су примери Есад Паше Топтанија (*Esat Pashë Toptani*) који је сарађивао са Србима и Исмаиља Ђемаља (*Isamil Qemal*) који је био противник Срба у Првом светском рату, као и пример Едија Раме и Салџија Берише (*Sali Berisha*) данас. Оштре реакције по „Отворени Балкан” долазиле су и из Црне Горе од стране бившег председника Мила Ђукановића који је изјавио да би прикључење ове земље иницијативи значило њен нестанак и велеиздају (Aljazeera 2022). Уколико узмемо у обзир да су најзначајнији партнери Црне Горе, Босне и Херцеговине и привремене институције у Приштини подржале иницијативу (Kosovo Sever Portal 2022), поставља се питање зашто ове земље избегавају да приступе иницијативи? Могући разлози одбијања прикључења иницијативи „Отворени Балкан” од стране Босне и Херцеговине и Црне Горе налазе се у оспоравању суверенитета ових земаља над процесима изградње државе и нације, као и у нарушавању слике у јавности о њиховом положају у процесу придруживања Европској Унији (Surlić i dr. 2022, 71-72). Опасности по државе које би приступиле иницијативи не постоје, већ би све државе чланице профитирале из овог пројекта (Vlada Republike Srbije 2022). Како би се српско-албански односи побољшали кроз иницијативу „Отворени Балкан” неопходна је помоћ земаља у региону која за сада изостаје и представља препреку напретка иницијативе, на првом месту неопходна је помоћ и прикључење иницијативи од стране Црне Горе и Босне и Херцеговине. (Rikalović i dr. 2022, 31-51).

Мањак подршке од стране западних земаља, одбијање земаља региона Западног Балкана да приступе иницијативи као и негативна реторика о „Отвореном Балкану” политичких представника представљају основне препреке за напредак ове иницијативе и побољшање српско-албанских односа. Захваљујући значају „Отвореног Балкана” српско-албански односи наишли су на још један изазов од којег ће зависити будућност Србије и Албаније у контексту развоја регионалних односа.

ТЕМЕЉИ ПОДРШКЕ ОТВОРЕНОМ БАЛКАНУ И БОЉИМ СРПСКО-АЛБАНСКИМ ОДНОСИМА

Већина грађана Западног Балкана од чак 69% се слаже да су повезаности у региону веће од разлика и подела међу њима, њих чак 76% мисли да да је регионална сарадња добра за њихове економије резултати су истраживања Балкан Барометра (Balkan Barometer) који указују на оправданост и неопходност развоја регионалних иницијатива попут „Отвореног Балкана” (Regional Cooperation Council 2023). По истом истраживању подршка чланству у Европској Унији је опала 3% (RCC 2023) што додатно оправдава оснивање „Отвореног Балкана”. Подршка иницијативи у земљама оснивачима је заиста велика, наиме у Србији је око 75% испитаника одговорило да подржава „Отворени Балкан”, у Северној Македонији 61%, док не мањка и подршка пројекту из земаља региона и то у Црној Гори 66%, Босни и Херцеговини 68%, као и на Косову¹ 42% (International Republican Institute 2022). Горе наведени подаци не поткрепљују одлуку Црне Горе и Босне и Херцеговине да се не придруже иницијативи, и насупротив њима честе су изјаве политичара из ових земаља упућене у негативном контексту „Отвореном Балкану” и као такве урушавају иницијативу, штете побољшању српско-албанских односа, и на крају негирају вољу грађана. У Албанији је подршка „Отвореном Балкану” такође висока, чак 63,3 % испитаних грађана мисли да је у интересу Албаније да буде део иницијативе, њих 44% мисли да „Отворени Балкан” убрзава регионалне интеграције, док 54% мисли да ће број туриста који ће захваљујући иницијативи посетити ове земље помоћи локалним економијама (Euronews Albania 2021). Поред повећања прихода

¹ All references to Kosovo in this document should be understood to be in the context of United Security Council resolution 1244 (1999).

албанских пољопривредника, у Албанији је повећан број туриста из Србије за више од 100% (Botapress 2022).

Такође албански политичари из Северне Македоније попут Африма Гашија (*Afrim Gashi*) и Аљија Ахметија (*Ali Ahmeti*) подржали су активности албанског премијера Едија Раме у процесу ојачавања регионалне сарадње кроз „Отворени Балкан” (Lajm 2022). Млади у Северној Македонији њих чак 70,9% подржава ову иницијативу и у њој виде могућност да остану у својој земљи (Koha MK 2023). Министарка спољних послова Албаније изјавила је да само регионални пројекти попут ове иницијативе могу гарантовати мир, стабилност и сигурност Западног Балкана (Ministria per Evropen dhe punet e jashtme 2022). Из изјава највиших политичких представника Србије и Албаније јасно се увиђа значај овог пројекта за српско-албанске односе, како на економском тако и на политичком плану.

Поред негативних изјава које су долазиле из Црне Горе, у прилог иницијативи позитивне оцене дали су и новоизабрани председник као и премијер ове земље (Studio B 2023). Подршка није заостала ни од званичника Сједињених Америчких Држава, специјални изасланик ове државе Габријел Ескобар изјавио је подршку „Отвореном Балкану” као иницијативи која повезује земље у региону и убрзава њихов пут ка чланству у Европској Унији, док је некадашњи амбасадор ове земље Ентони Годфри такође изразио пуну подршку иницијативи (RSE 2021). Подршка долази и од званичника Европске уније, европски комесар за проширење Оливер Вархељи рекао је да иницијатива „Отворени Балкан” може представљати начин за убрзање пута региона ка Европској Унији (N1 2022). Сличност „Отвореног Балкана” са Вишеградском Групом као и Нордијском сарадњом огледа се у покушају да се убрзају реформе и усвоје европске вредности што овој иницијативи даје додатни легитимитет (Ђукановић и Дашић 2021, 619-625). Подршка „Отвореном Балкану” дошла је и од Русије, министар спољних послова Сергеј Лавров подржао је иницијативу као плодносну на регионалне односе (Danas 2022). Извршена истраживања јавног мњења у Албанији показују шансу за развој бољих међусуседских односа Албаније и Србије. По овим истраживањима (Cela 2015) 63% испитаника наводи да као највећу опасност по стабилност и напредак Албаније представља Грчка, а не Србија. Неопходност и корисност регионалне политичке сарадње Албаније и Србије огледају се и у радовима Ендру Моравчика (*Andrew Moravcsik*) који је нагласио

значај интеграције и сарадње држава како би се спречила анархија у међународним односима, и како би државе лакше оствариле зацртане политичке циљеве (Moravcsik & Schimmelfennig 2009). Теорија функционализма посматрана из угла могуће консолидације, односно хармонизације интереса између држава коју је развио Салтер Артур (*Salter Arthur*) даје наду у могуће помирење и изградњу добросуседских односа на обострану корист албанског и српског народа (Salter 1921).

СРБИ И АЛБАНЦИ – ГДЕ ДАЉЕ?

Трендови миграције становништва ових земаља, стопа незапослености, заостатак у развоју, безбедносни проблеми, наслеђе прошлости, недостатак политичког консензуса указују на неопходност међусобне, блиске и корисне политичке и економске сарадње.

„Отворени Балкан” је јако битан инструмент спречавања и заустављања миграција становништва у земље западне Европе, наиме уместо да посао траже у западним земљама грађани Србије и Албаније ће захваљујући јединственом тржишту ове иницијативе моћи да се запосле у све три земље чланице иницијативе без визе и радних дозвола (Bizlife 2022). Миграције становништва представљају један од највећих проблема у Албанији (Eugactiv 2023). Србија се суочава са проблемом унутрашњих миграција које доводе до насељске дезинтеграције и пражњења руралних подручја (Радушки 2016, 43-59). Имајући у виду проблем миграција јединствено тржиште „Отвореног Балкан” представља шансу да се миграције становништва Србије и Албаније у западну Европу смање. Слично је и када су у питању проблеми незапослености, у Албанији је стопа незапослености 11,5% (Instituti i statistikave 2021), док је у Србији тај проценат 10,1% (Republički zavod za statistiku 2023). Иницијатива „Отворени Балкан” за циљ има и смањења стопе незапослености становништва земаља чланица.

Србија и Албанија су кренуле путем помирења и зближавања кроз иницијативу „Отворени Балкан” која је од самог старта изазвала негодовање земаља у региону али и подршку западних земаља. Велика подршка иницијативи која долази од грађана Србије и Албаније залог су политичким представницима да ову иницијативу оснажују како би се српско-албански односи побољшали и како

би заједно Србија и Албанија економски напредовали са крајњим одредиштем чланства у Европској Унији.

Међутим, опасности које прете да укину „Отворени Балкан” а које долазе од стране земаља у региону могу Србију и Албанију довести до сличних сценарија нетрпељивости као у недавној прошлости и погоршати српско-албанске односе.

Ствара се утисак да је подршка „Отвореном Балкану” од стране Европске Уније и САД пресудна за успех ове иницијативе, као и то да утицај западних земаља на земље у региону да приступе иницијативи неопходан како би регион брже напредовао у усвајању европских вредности.

Албанија је чланица НАТО-а, док Србија чува војну неутралност и блиско сарађује са Русијом и Кином. Разлози за конфликте између Србије и Албаније проналазе се геополитичким блоковима у којима се те земље сврставају те у могућем политичком сукобу око Косова и Метохије, у историјском наслеђу, притиску интереса Западних земаља, као и чињеници да је значајан број политичких представника Албанаца из региона осудио зближавање Албаније са Србијом. Уколико ови разлози надјачају здраву политичку вољу европске будућности и регионалне сарадње, српско-албански односи поново би могли да заврше у конфликтима после којих како је историја показала обе стране постају нестабилније и зависније од утицаја и помоћи трећих држава. Међутим, уколико разлоге за конфликте надјача политичка воља уоквирена у иницијативи „Отворени Балкан” српско-албански односи могу имати будућност која обећава развој и стабилност у региону.

ЗАКЉУЧАК

Новији путеви сарадње којима су кренуле кроз иницијативу „Отворени Балкан” Србија и Албанија изграђују чвршће економске везе и темеље за успешнију политичку сарадњу у превазилажењу сличних политичких, друштвених и економских проблема са којима се ове земље суочавају. Одговор на недостатак политичке подршке земаља ЕУ, као и неизvestан процес европских интеграција, допринели су оснивању иницијативе „Отворени Балкан” и ближој сарадњи Србије и Албаније. У оквиру „Отвореног Балкана” потписано је 12 споразума и 3 меморандума из области економског, културног, образовног и безбедносног повезивања чиме је креиран

простор међусобне сарадње и подршке на путу унапређења економија и напретка на европском путу. (PKS 2022). Међутим, ефекти ових споразума и меморандума по економије земаља чланица испод су очекивања (Рапајић и Матијевић 2022, 77-103). Помоћ Европске Уније би помогла оснажење „Отвореног Балкана” и убрзала пут земаља Западног Балкана ка чланству, у колико би Европска Унија утицала на одлуке земаља у региону да се прикључе иницијативи и уколико би економска и политичка помоћ иницијативи била ефективнија, значајнија од оне декларативне.

Имајући у виду да су кроз историју односи Србије и Албаније зависили од воље великих сила, тј. готово увек треће стране, данас након покретања регионалних иницијатива попут иницијативе „Отворени Балкан” сведочимо креирању нових модела превазилажења политичких разлика и конфликтних наслеђа прошлости. Уколико иницијатива „Отворени Балкан” испуни своја очекивања, и уколико не изостане подршка земаља ЕУ, перспективе ових односа огледаће се у блиставости.

Захваљујући новим политичким акцијама у региону „Западног Балкана” изграђује се боља слика и нада за будућност у којој ће се тржишта ујединити, људи интегрисати и наслеђа прошлих конфликта неутралисати путем стабилнијих и зависнијих економских односа, у конкретном случају заједничког економског и политичког простора Србије и Албаније, или како смо га у овом раду слободно назвали српско-албанским простором. Историја сукоба и сарадње ових народа указује да су оба народа профитирала када су били у процесима сарадње, док су оба народа губила када су била у процесима конфронтације..

Политичко освешћивање Србије и Албаније је већ почело иницијативом „Отворени Балкан”, а из јавног дискурса се постепено губе теме политичких конфликта, летаргичност у погледу боље будућности, и као најважније елиминише се политичка неспособност, мањак иницијативе и уводи предузимљивост и одговорност. Уколико наставе овим путем Србија и Албанија изградиће добре међусуседске односе и добити подршку на путу ка Европској Унији.

РЕФЕРЕНЦЕ

Aljazeera. 2022. „Ђукановић: Cilj Otvorenog Balkana je nestanak BiH, Crne Gore, Kosova i S.Makedonije”. 27. jul 2022.

- <https://balkans.aljazeera.net/news/balkan/2022/7/27/djukanovic-abazovicu-ce-suditi-biraci-sudovi-i-historija>.
- Arnaudov, Mitko. 2023. „Uloga Otvorenog Balkana u aktuelnim regionalnim odnosima iz perspektive strateške politike i evropskih integracija”. *Napredak-časopis za političku teoriju i praksu*: 46-58. doi: 10.5937/napredak4-42842.
- Barišić, Igor, Talijan Miroslav i Beriša Hatidža. 2014. „Balkan - izazovi, rizici i pretnje”. *Vojno delo*:72-92. doi: 10.5937/vojdela1402072b.
- Biz life*. 2022. „Zapošljavanje građana „Otvorenog Balkana“ bez viza i dozvola od septembra”. 07. avgust 2022. <https://bizlife.rs/zaposljavanje-otvoreni-balkan-srbija-severna-makedonija-albanija-viza-radna-dozvola-septembar/>.
- Bota press*. 2022. „Shokuese: Rritet për 110% numri i turistëve serbë në Shqipëri”. 06. jul 2022. <https://botapress.info/shokuese-rritet-per-110-numri-i-turisteve-serbe-ne-shqiperi/> .
- Cela, Alba . 2015. *Marrëdhëniet Shqipëri-Serbi në sytë e publikut Shqiptar*. Tirana: Friedrich-Ebert-Stiftung Office Tirana.
- Danas*. 2022. „Otvoreni Balkan pred otvorenim pitanjima: Može li Lavrovljevo zalaganje za Otvoreni Balkan da se tumači kao ruski potpis”. 08. jun 2022. <https://www.danas.rs/vesti/politika/otvoreni-balkan-pred-otvorenim-pitanjima-moze-li-lavrovljevo-zalaganje-za-otvoreni-balkan-da-se-tumaci-kao-ruski-potpis/> .
- Đukanović, Dragan, i Marko Dašić. 2021. „Modeliranje regionalne saradnje na Balkanu nakon 1999. godine: evropska iskustva i njihova primena.” *Međunarodni problemi*: 617-636. doi: 10.2298/MEDJP2104617D.
- Euractiv*. 2023. „Zbog migracija, broj Albanaca u opadanju: Stanovništvo se smanjilo za 1,3%, uglavnom mladih”. 14. mart 2023. <https://euractiv.mondo.rs/politika/a594/Zbog-emigracija-broj-Albanaca-u-opadanju.html>
- Euronews Albania*. 2021. „What do Albanians think about ‘Open Balkan?’”. 16. decembar 2021. <https://euronews.al/en/what-do-albanians-think-about-open-balkan/>.
- Instituti i statistikave*. 2021. „Papunesia ne Shqiperi”. 25. septembar 2021. <https://www.instat.gov.al/al/statistikat-n%C3%AB-shkolla/papun%C3%ABSia-n%C3%AB-shqip%C3%ABri/>.

- International Republican Institute*. 2022. „IRI Western Balkans Poll Shows Support for Pro-Western Institutions, Persistent Ethnic Tensions, and Commitment to the Open Balkan Initiative”. 29. jun 2022. <https://www.iri.org/news/iri-western-balkans-poll-shows-support-for-pro-western-institutions-persistent-ethnic-tensions-and-commitment-to-the-open-balkan-initiative/>.
- Koha MK*. 2023. „Rritet mbështetja për Ballkanin e Hapur”. 12. jun 2023. <https://www.koha.mk/rritet-mbeshtetja-per-ballkanin-e-hapur/>.
- Kosovo Sever Portal*. 2022. „O.Balkan – Eskobar: Podržavamo, ali da bude otvoren za sve; Varhelji: Može da ubrza integraciju regiona u EU”. 8. jun 2022. <https://kossev.info/eskobar-podrzavamo-otvoreni-balkan-ali-mora-da-bude-otvoren-za-sve-u-regionu/>.
- Lajm*. 2022. „Afrim Gashi i kënaqur nga prezenca në Ballkanin e Hapur”. 8. jun 2022. <https://lajmpress.org/afirim-gashi-i-kenaqur-nga-prezenca-ne-ballkanin-e-hapur/>.
- Ministria per Evropën dhe punët e jashtme*. 2022. „Këshillimi Kombëtar, Ministria Xhaçka: 59% e shqiptarëve mbështesin Ballkanin e Hapur”. 11. april 2022. <https://www.punetejashtme.gov.al/keshillimi-kombetar-ministrja-xhacka-59-e-shqiptareve-mbeshtesin-ballkanin-e-hapur/>.
- Miteva-Kacarski, Emilija, Kostadinka Cabuleva, and Olivera Gorgieva-Trajkovska. 2022. „Analysis of the trade relations between the countries being part of the Open Balkan initiative”. *Journal of Economics*.
- Moravcsik Andrew and Schimmelfennig Frank. 2009. *Liberal intergovernmentalism, European integration theory*. England: Oxford Univesity Press.
- NI*. 2022. „Varhelji: Otvoreni Balkan može da ubrza put regiona ka EU”. 08. jun 2022. <https://n1info.rs/vesti/varhelji-otvoreni-balkan-moze-da-ubrza-put-regiona-ka-eu/>.
- Pollitt Christopher, Johnston Birchall, and Keith Putman. 1998. *Decentralising Public Service Management*. London: Macmillan Press.
- Privredna komora Srbije [PKS]. n.d. „Razvoj inicijative“. Poslednji pristup 30. februar 2022. https://api.pks.rs/storage/assets/Deklaracija_Novi_Sad1.pdf/.

- Radio Slobodna Evropa*. 2021. „Escobar: Otvoreni Balkan neće uspeti ako tu nije svih šest država”. 24. novembar 2021. <https://www.slobodnaevropa.org/a/31577227.html>.
- Radio Slobodna Evropa*. 2022. „Kurti odbio poziv za Otvoreni Balkan”. 3. jun 2022. <https://www.slobodnaevropa.org/a/kurti-odbio-poziv-otvoreni-balkan/31881462.html>.
- Rapajić, Stevan, i Andrea Matijević. 2022. „Uloga Otvorenog Balkana u spoljnoj politici Srbije”. *Međunarodna politika*: 77-103. doi: 10.18485/iipe_mp.2022.73.1186.4.
- Regional Cooperation Council*. 2023. „69% of Western Balkan citizens agree that what brings them together is more important than what separates them”. 18. jul 2023. <https://www.rcc.int/news/832/69-of-western-balkan-citizens-agree-that-what-brings-them-together-is-more-important-than-what-separates-them>.
- Republički zavod za statistiku*. 2023. „Kretanja na tržištu rada u prvom kvartalu 2023”. 09. jun 2023. <https://www.stat.gov.rs/sr-latn/vesti/20230609-kretanja-na-trzistu-rada-u-prvom-kvartalu-2023/?s=2400>
- Rikalović, Gojko, Dejan Molnar, and Sonja N. Josipović. 2022. „The Open Balkan as a Development Determinant of the Western Balkan Countries”. *Acta Economica*: 31-51. doi: 10.7251/ACE2236031R.
- Salter, Arthur. 1921. *Allied shipping control: an experiment in international administration*. Clarendon Press.
- Studio B*. 2023. „Milatović: Dokle god je cilj EU, treba uporedo raditi i na regionalnoj saradnji”. 04. april 2023. <https://studiob.rs/milatovic-dokle-god-je-cilj-eu-treba-uporedo-raditi-i-na-regionalnoj-saradnji/>.
- Surlić, Stefan, Andrijana Lazarević, i Ljiljana Kolarski. 2022. „Integracija vs. suverenizacija. „Otvoreni Balkan” u okvirima statusnih i indetitetskih sporova.” *Srpska politička misao*: 57-78. doi: 10.22182/spm.7732022.
- Tanjug*. 2014. „Јоханес Хан: Без проширења ЕУ у наредних пет година”. 23. jul 2021. <https://www.politika.rs/sr/clanak/306627/Johanes-Han-Bez-prosirenja-EU-u-narednih-pet-godina/>.
- Vlada Republike Srbije*. 2022. “Od Otvorenog Balkana svi u regionu mogu imati samo koristi”. 27. april 2022. <https://www.srbija.gov.rs/vest/625654/od-otvorenog-balkana-svi-u-regionu-mogu-imati-samo-koristi.php>.

Marko Stankovic

Faculty of Political Sciences, University of Belgrade

Zoran Krstić

Faculty of Political Sciences, University of Belgrade

**PERSPECTIVES OF SERBIAN-ALBANIAN
RELATIONS IN THE LIGHT OF THE
“OPEN BALKANS” INITIATIVE**

Resume

The paper aims to show the possibilities and perspectives of improving Serbian-Albanian relations through the establishment of the “Open Balkans” project. Confrontation policies enabled the creation of inter-ethnic intolerance and provided support to political elites, leading these societies in the direction of conflicts and rejection of mutual cooperation. In the era when Serbia and Albania are trying to become part of the European Union, there are numerous obstacles and a lack of support from European countries on this path. Accordingly, these countries initiated regional political and economic integration. “Open Balkans” was designed as an initiative of the countries of the Western Balkans with the aim of advancing these countries on the European path. Part of the criticism of this project is reflected in the expectation of help from the countries of the European Union, which was absent in the original processes of European integration. This initiative represents a mini-precedent in the European history of integration and is the way to restore friendly Serbian-Albanian relations. “Open Balkans” should open a new economic space for cooperation between Serbian and Albanian economies, help overcome inter-ethnic prejudices and create preconditions for faster adoption of European values.

Keywords: Serbian-Albanian relations, Open Balkans, European Union, cooperation, perspectives, Serbia, Albania.

* Овај рад је примљен 9. мај 2023. године, а прихваћен на састанку Редакције 25. септембра 2023. године.